TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Lausunto
5.10.2026
TSV-AK-2026-87740

TSV/12242/2026

Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Viitetieto: HE 106/2026 vp (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta)

Tietosuojavaltuutetun lausunto hallintovaliokunnalle

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt kirjallista asiantuntijalausuntoa tietosuojavaltuutetun toimistolta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta (HE 106/2026 vp).

Asia on lähetetty mietinnön antamista varten hallintovaliokunnalle, jolle perustuslakivaliokunta on antanut lausunnon (PeVL 56/2026 vp).

Tietosuojavaltuutettu kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa asiantuntijalausunnon muodossa ja toteaa seuraavaa.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettua lakia (306/2019, jäljempänä digipalvelulaki). Esityksen tarkoituksena on edistää digitaalisissa palveluissa hallinnon asiakkaille annettavan neuvonnan automatisointia ja tekoälyn hyödyntämistä neuvonnassa. Esityksen mukaan viranomaisen olisi varmistettava automaattisesti annettavan neuvonnan lainmukaisuus ennen automaattisen neuvonnan käyttöönottoa sekä valvottava neuvonnan lainmukaisuutta käytön aikana. Viranomaisen olisi huolehdittava asiakkaidensa mahdollisuudesta saada neuvontaa myös ihmiseltä. Viranomaisen olisi lisäksi arvioitava automaattisen neuvonnan käytön vaikutuksia asiakkaidensa oikeusturvalle ja syrjimättömyydelle, ja huolehdittava asiakkaidensa oikeuksien ja yhdenvertaisuuden edistämisestä myös automaattista neuvontaa käyttäessään. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027 tai mahdollisimman pian sen jälkeen.

Viranomainen voi ehdotetun 6 a §:n mukaan antaa asiakkaalleen neuvontaa, ohjausta ja opastusta käyttämällä asiakkaan kanssa reaaliaikaisesti viestejä vaihtavaa palvelua (automaattinen neuvonta), jos asiakkaalle kerrotaan, että hän vaihtaa viestejä ihmisen sijaan automaattisen neuvonnan kanssa. Asiakkaalle on säännöksen mukaan tarjottava mahdollisuus tallentaa automaattisen neuvonnan kanssa käyty viestien vaihto ja ottaa yhteys ihmiseen neuvonnan, ohjauksen ja opastuksen saamiseksi.

Viranomaisen on ehdotetun 6 b §:n mukaan ennen automaattisen neuvonnan käyttöönottoa määriteltävä ja toteutettava toimenpiteet, joilla varmistetaan, että automaattinen neuvonta vastaa laissa sille asetettuja vaatimuksia. Lisäksi viranomaisen on arvioitava neuvonnalla annettavan virheellisen tiedon tai muun sisällöllisen virheen tai puutteen todennäköisyys ja vaikutukset viranomaisen asiakkaisiin sekä neuvonnan käytön mahdolliset syrjivät vaikutukset viranomaisen asiakkaisiin.

Perustuslakivaliokunta on hallituksen esityksestä antamassa lausunnossaan (PeVL 56/2026 vp) kohdassa 7 todennut, että *”Perustuslakivaliokunta on perustuslain 21 §:n ja julkisen vallan käytön lakiperustaisuuden näkökulmasta kiinnittänyt huomiota siihen, ettei automaattisessa päätöksenteossa massaluonteisessakaan toiminnassa saa vaarantaa hyvän hallinnon vaatimuksia tai asianosaisen oikeusturvaa (PeVL 81/2022 vp, kappale 5, PeVL 7/2019 vp, s. 8—9; ks. myös PeVL 49/2017 vp, s. 5, PeVL 35/2005 vp, s. 2). Valiokunnan mielestä on selvää, että sanotut näkökohdat on otettava huomioon myös viranomaisen antamassa neuvonnassa (ks. myös PeVL 53/2025 vp, kappale 6).”* Tietosuojavaltuutettu yhtyy tähän perustuslakivaliokunnan näkemykseen.

Tietosuojavaltuutettu yhtyy myös perustuslakivaliokunnan lausunnossa kohdassa 10 todettuun, jonka mukaan *”Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että automaattiselle neuvonnalle ennakolta 6 b §:n 1 momentissa asetettavat vaatimukset ovat etenkin voimassa olevan sääntelyyn verrattuna varsin yleispiirteisiä. Perustuslain 21 §:stä johtuvista syistä sääntelyä tulee täsmentää niin, että siitä käy ilmi viranomaisen velvollisuutena olevan huolehtia siitä, että neuvonta on tietosisällöltään asianmukaista.”*

Hallituksen esityksen mukaan digipalvelulaista ehdotetaan kumottavaksi nykyisin 6 a §:ään sisältyvä säännös siitä, että neuvonnassa ei tuoteta viranomaisen ratkaisua. Se ehdotetaan korvattavaksi lain soveltamisalaa koskevan 3 §:n 2 momenttiin lisättävällä viittaussäännöksellä.

Edellä todettuun viitaten tietosuojavaltuutettu yhtyy perustuslakivaliokunnan lausunnossa kohdassa 12 todettuun, jonka mukaan *”Ehdotettu sääntelyratkaisu ei perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan ole onnistunut sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden kannalta. Voimassa olevaan lakiin sisältyvän säännöksen tarkoituksena on tehdä selväksi, että neuvonta ja hallintoasian päätöksenteko ovat erillisiä menettelyjä, joiden automatisoinnista säädetään erikseen ja joita ei voida oikeusvaikutuksiltaan rinnastaa toisiinsa. Tällaista asiaa selventävää säännöstä voidaan edelleen pitää perusteltuna vastakohtaispäätelmien välttämiseksi.”*

Yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 1 kohdan mukaan rekisteröidyllä on oikeus olla joutumatta sellaisen päätöksen kohteeksi, joka perustuu pelkästään automaattiseen käsittelyyn, kuten profilointiin, ja jolla on häntä koskevia oikeusvaikutuksia tai joka vaikuttaa häneen vastaavalla tavalla merkittävästi. Artiklan 1 kohtaa ei kuitenkaan sovelleta, jos päätös on välttämätön rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välisen sopimuksen tekemistä tai täytäntöönpanoa varten, tai on hyväksytty rekisterinpitäjään sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa vahvistetaan myös asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi. Lisäksi automatisoitu päätös on sallittu, jos se perustuu rekisteröidyn nimenomaiseen suostumukseen. Sopimusta tai suostumusta ei lähtökohtaisesti ole pidetty mahdollisina perusteina viranomaisen toiminnassa.

Digipalvelulakia koskevassa hallituksen esityksessä on sivuttu ehdotetun sääntelyn suhdetta yleisen tietosuoja asetuksen 22 artiklassa tarkoitettuihin automatisoituihin yksittäispäätöksiin. Esityksen perustelujen (s. 14) mukaan *”Tietosuoja-asetuksen 22 artiklan tarkoittamia päätöksiä on siis mahdollista syntyä automaattisen tietojenkäsittelyn yhteydessä ilman hallintolaissa tarkoitettua muodollista päätöstä tai ratkaisua. On mahdollista, että automaattinen neuvonta voisi tuottaa tietosuoja asetuksen 22*

artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja automatisoituja yksittäispäätöksiä, joihin kansallinen automaattista päätöksentekoa koskeva yleissääntely ei soveltuisi. Tässä hallituksen esityksessä ei kuitenkaan ehdoteta sääntelyä automatisoiduista yksittäispäätöksistä ja niitä koskevista suojatoimista yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklan edellyttämällä tavalla."

Tietosuojavaltuutettu jakaa hallituksen esityksen perusteluissa (s. 14) todetun näkemyksen, jonka mukaan Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön ja 29 artiklan mukaisen tietosuojatyöryhmän muodostamien suuntaviivojen (Suuntaviivat automatisoiduista yksittäispäätöksistä ja profiloinnista asetuksen (EU) 2016/679 täytäntöön panemiseksi. Annettu 3. lokakuuta 2017, viimeksi tarkistettu ja hyväksytty 6. helmikuuta 2018)) pohjalta voidaan todeta, että automaattisen yksittäispäätöksen arvioinnissa ei tule rajoittua vain muodollisiin hallintopäätöksiin.

Niin kuin perustuslakivaliokunta lausunnossaan toteaa, myös tietosuojavaltuutettu kiinnittää huomiota siihen, että arvioitavana olevassa hallituksen esityksessä ei ehdoteta sääntelyä automatisoiduista yksittäispäätöksistä ja niitä koskevista suojatoimista yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklassa edellytetyllä tavalla. Perustuslakivaliokunnan tavoin tietosuojavaltuutettu kiinnittää lisäksi huomiota siihen hallituksen esityksessäkin (s. 32) mainittuun seikkaan, ettei automatisoituja yksittäispäätöksiä olisi viranomaistoiminnassa mahdollista tehdä jatkossakaan muuten kuin vain yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetun jäsenvaltion lainsäädännön puitteissa.

Yllä todetun johdosta käsiteltävässä hallituksen esityksessä keskeisin huomio tietosuojan huomioimisen näkökulmasta kohdistuu paitsi tietosuojaa koskevien velvoitteiden yleisen huomioimisen osalta lisäksi ennen kaikkea hallituksen esityksen suhteeseen yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklassa tarkoitettuihin automatisoituihin yksittäispäätöksiin.

Allekirjoitus

Anu Talus
Tietosuojavaltuutettu

Jussi Vaanola
Ylitarkastaja

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarkistaa tarvittaessa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.

Yhteystiedot

Tietosuojavaltuutetun toimisto
Sähköposti: tietosuoja@om.fi
Postiosoite: PL 800, 00531 Helsinki
Puhelinvaihde: 029 566 6700
Verkkosivut: tietosuoja.fi

Digitaalinen PDF-allekirjoitus / Digital PDF-signatur
Jussi Vaanola
Ylitarkastaja
Tietosuojavaltuutetun toimisto
jussi.vaanola@om.fi
Asian tunnus / Ärende-ID: TSV/12242/2026
Asiakirjan tunnus / Dokument-ID: TSV-AK-2026-87740
05.10.2026 09:06:37

Digitaalinen PDF-allekirjoitus / Digital PDF-signatur
Anu Talus
Tietosuojavaltuutettu
Tietosuojavaltuutetun toimisto
anu.talus@om.fi
Asian tunnus / Ärende-ID: TSV/12242/2026
Asiakirjan tunnus / Dokument-ID: TSV-AK-2026-87740
05.10.2026 09:07:18